

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Schöpflin Aladár*

Cím: *Beöthy Zsolt*

Forrás: *Szózat*

Bp.
(Hely)

1922. 4. 20

(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Beöthy Zsolt

Idő

"1922"

Személy

Közp. nyomt. XX. cs. 23. sz.

Beöthy Zsolt

Irtá: Schöpflin Aladár

A nagy csapás után első kábulatából fölkébredve az ember próbálja helyreállítani lelki egyensúlyát és számítgatja: mégis mi maradt meg abból, amit el kellett vesztenie? Így keressük mi is ma, a haláleset után való napon, mi az, ami Beöthy Zsoltból megmaradt számunkra, ami megmaradt a magyarok jövődö nemzedékei számára, ami tehát maradandó és örökéletű. Elvesztettük testi valóját, személyét, amelynek maga a presztízse is súlyos ható tényezője volt szellemi életünknek. Elvesztettük a tudásnak és érzésnek azt a ropant kincsét, amelyet egy hosszú életen át önmagában fölhalmozott és amelyből adakozón osztogatott mindenkor, amikor alkalom volt rá, Beöthy Zsolt nem gondolkodik, nem érez és nem szól többé. Elvesztettük agilitását, amely nemcsak maga alkotott a végsőkig, hanem másokat is folyton munkára ösztökölt. Elvesztettük eleven példáját, amelynek benyomása alól alig szabadult meg köztünk, írók között bárki is. És végül elvesztettük vezéri irányítását, amelyet megéreztek még azok is, akik az irodalom aktuális kérdéseiben nem voltak azonos nézetben. Mi maradt meg nekünk és az utánunk következőknek Beöthy Zsoltból?

Megmaradnak legelőször is *könyvei*. Ezek közül különösen négy nem fog elválni még nagyon sokáig, mert ha tartalmukat túlhaladná is az újabb kutatás és elmélkedés, a formájuk művészi teljessége megtartja őket elevennek. A

Tragikum műelméleti tartalmában jórészt már ma is túlhaladott álláspontot képvisel, de ez mondhatni csak a csontváza ennek a mély szellemi erővel és finom írói megérzéssel írt könyvének, a husa: azok a dráma- és regényelemzések, amelyekkel esztétikai elméleteit alátámasztotta, ma is és még sokáig remekei lesznek a magyar irodalomelemzésnek. Kemény Zsigmond regényeinek tragikái természetét például csak azóta ismerjük, amióta Beöthy fejtegetéseit olvastuk. *A szépprózai elbeszélés és a magyar irodalomban* című kétkötetes könyve nemcsak uttörő jelentőségű a régi magyar irodalom emlékeinek vizsgálatában, hanem olyan mintája is a történelmi, filológiai és esztétikai szempontokat nemesen összeharmonizáló irodalomtörténeti monografiának, amelyet még nemzedékek fognak tanulsággul forgatni. *Irodalomtörténeti tankönyve*, bár csak középiskolai tankönyvnek készült, mégis olyan tömör, egységes és részleteiben is gazdag összefoglalása a magyar irodalmi kultúra fejlődésének, amelyhez hasonló eddig nem írt senki és aligha is fog irni még sokáig. *A magyar irodalom kis tükré* azoknak a finom kis remekműveknek sorába tartozik, amelyek a forma művészetével csekély terjedelmük dacára is a monumentalitás hatásáig tudnak felemelkedni. Ehhez a négy könyvhöz hozzá kell még venni irodalmi emlékbeszédeknek és a Kisfaludy Társaság elnöki székéből elmondott megnyitóbeszédeknek jövarészét, amelyek egy kivészbőben levő irodalmi formát tartottak elevenül a mi nemzedékünk számára. Ezek mindenesetre megmaradnak Beöthy munkásságából, a magyar könyvespolcokon Kölcsey, Eötvös József, Toldy Ferenc és Gyulai Pál könyvei mellé fognak kerülni. Nem-

csak az irodalom multját kutató szakemberek fognak gyakran ezekhez a könyvekhez nyulni, hanem mindenki, aki szépet és jót akar olvasni arról, amit előttün járt nemzedékek nagy magyarjai éreztek, gondoltak és leírtak.

Hozzá kell még venni ehhez néhány olyan irodalmi értékelést, irodalmi művek magyarázatait, amelyek ma már köztudattá váltak, úgy hogy akili újra gondolják, leírják vagy elmondják, már alig is tudják, hogy Beöthy Zsoltól származnak. Jókai értékelése például, ahogy ma a magyar közvéleményben áll, teljesen Beöthy Zsolté: Gyulai iskolájának egyoldalú megítélésével szemben ő figyelmeztetett teljes nagy nyomatékkal nagy regényírónk fényes tulajdonságaira és arra a roppant kulturális fontosságra, amelyet Jókai Mór regényei az egész magyar életre nézve bírnak. Zrínyi a költő magyarázatába Beöthy vitte bele a váltság eszméjét és mondhatni, csak azóta ismerjük a Szigeti veszedelem politikai, vallási és filozófiai hátterét a maga teljes valójában. Ezen és még több más értékelései Beöthy Zsoltinak már kiléptek a könyvekből az iskola és a Beöthy hatása alatt keletkezett irodalom-kritika révén részesei lettek a közgondolkozásnak, közös szelleme tulajdonai minden művelt magyar embernek.

Maradandó Beöthy gondolatai közül az is, ami talán központi gondolata volt az ő egész irodalmi elmélkedésének. A magyar irodalom folytonossága, a fejlődésnek láncszemről-láncszemre való haladása és az ebben nyilvánuló nemzeti karakter: ez volt az a szempont, amelyből Beöthy minden irodalmi jelenséget szemlélt. Kereste multunkban azokat a vonásokat, amelyek specifikus